

ПАПСЬКА
ЕНЦЦКЛИКА

к ро

УКРАЇНСЬКО-
КАТОЛИЦЬКУ
ЦЕРКВУ

/ 23. XII. 1945 /

МЮНХЕН-ПАЗІНГ 1946

ОКРУЖНЕ ПИСЬМО

ВСЕЧЕСНИМ БРАТТЯМ ПАТРІАРХАМ, ПРИМАТАМ, АРХІЄПІСКОПАМ, ЄПИСКОПАМ ТА ІНШИМ ОРДИНАРІЯМ МІСЦЬ, ЩО Є В МИРІ І ЗВ'ЯЗКУ З АПОСТОЛЬСЬКОЮ СТОЛИЦЕЮ: У 350-І РОКОВИНИ ВІД ЧАСУ, ЯК УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА ЩАСЛИВО З'ЄДНАЛАСЯ З АПОСТОЛЬСЬКОЮ СТОЛИЦЕЮ.

П І Й П А П А Х І І .

ВСЕЧЕСНІШІ БРАТТЯ,

ПРИВІТ ВАМ

І

АПОСТОЛЬСЬКЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ

Римські Папи - як про це говорить історія - завжди виявляли для всіх Східних Церков свою найширшу прихильність. І тому, боліючи над їхнім віддаленням від одного стада, закликали їх раз-у-раз, щоб вони до тої єдності, з якої, на жаль, випали, якнайскоріше повернулися, "кермуючися при цьому не якимись людськими оглядами, але Божою любов'ю і ділом спільного спасення". /Лев XII. Апост. Лист : *Præclara gratulationis* з дня 20. червня 1894 р./ Бо для них є річю певною і перевіреною, що з такого щасливо приверненого зв'язку і загальному християнському ділу, і зокрема самим Східним, вийдуть найобильніші користі. Бо ж з повної і звершеної єдності всіх християн мусять конечно випливати великі користі для містичного Тіла Ісуса Христа і Його поодиноких членів.

До речі: треба зазначити, що Східні зовсім не потребують боятися, щоб їх змушувано залишити свої законні звичаї та обичаї, коли вони привертають свою єдність віри і правління; що Наші Попередники

нераз ясно і виразно заявляли: "І нема причини до якихсь сумнівів, щоб для того чи то ми, чи наші наслідники могли Вас позбавити ваших прав, ваших патріярших привілеїв, або обрядових звичаїв кожної Церкви". /Лев XIII, там само/.

І хоч ще не надійшов той щасливий день, в якому ми могли б всі народи Сходу, що вернулись до одного стада, пригорнути до наших батьківських грудей, то все таки з радістю глядімо на багатьох синів з тих сторін, що признали катедру св. Петра наче твердиню католицької єдності і з найбільшою ціпкістю держаться тої єдності та її визнають.

Поміж ними слід сьогодні зокрема згадати Українську Церкву не тільки тому, що вона найбільша числом своїх членів і ревністю у вірі, але також тому, що минає вже 350-ий рік від того часу, коли вона щасливо повернулась до єдності з Апостольською Столицею. І хоч звертаємось у першу чергу до тих, що їхнім ділом є з вдячністю святкувати цю щасливу подію, то ми уважаємо за відповідне пригадати її пам'яті усіх католиків на те, щоб вони і за це світле добродійство були до смерті вдячні Богу і разом з Ними Його /Бога/ щиро благали, щоб Він зволив милостиво облегчити і злагіднити теперішню скорб і турботу цього улюбленого народу, захоронити його святу побожність, піддержати його мужність та зберегти ненарушену віру.

I.

Уважаю, Всечесніші Браття, що не буде воно безкорисно, коли оцим Письмом коротким і стислим способом, вірно за історією, торкнемося подій, про які мова. Передовсім слід зазначити, що ці народи вже перед з'єдиненням Українців з Апостольською Столицею в роках 1595-96, довершеним радісним успіхом у Римі і затвердженням у місті Бересті, нераз гляділи на Римську Церкву як на матір усієї християнської спільноти і віддавали їй за голосом свого сумління належний послух і пошану. І так напр. св. Володимир, той світлий князь, що його тро-

хи не всі народи Руської Области почитають як творця і покровителя їхнього навернення на Христову віру, хоч перебрав Богослужбу і святі обряди від Східної Церкви, залишився не тільки в єдності з Католицькою Церквою, свідомий своєї повинности, але дбав також ревно, щоб між Апостольською Столицею і його народом удержувалося приятне взаємовідношення. Багато з тих, що походили з його шляхетного роду, навіть тоді, як уже царгородська Церква відділилась жалюгідним роздором, приймали послів Римських Папів з належними почестями і в'язалися з іншими католицькими спільнотами вузлами братнього приставання.

Тому Ізидор, митрополит Києва і всієї Руси, діяв не в розріз з найдавнішою традицією, збереженою в пам'яті Української Церкви, коли в році 1439 на Вселенському Соборі, що відбувся у Флоренції, поклав своє ім'я під декретом, яким Грецька Церква торжественно приєдналась до Латинської Церкви. Та, не зважаючи на те, коли він повернувся з Собору і був з великою радістю привитаний у Києві, у своєму осідку, вкинули його опісля в Москві до вязниці, з якої він мусів утікати і покидати свою землю.

Однак пам'ять цього з'єднання Українців з Апостольською Столицею не пішла зовсім у забуття з впливом часу, хоча задля найтяжчих тодішніх умовин заіснувала не одна причина, що могла її цілковито затерти. І так знаємо, що в 1458 р. царгородський патріарх Григорій Маммас у Нашому Святому Місті висвятив Григорія, Українського Митрополита, що тоді був під владою великого литовського князя. Знаємо теж, що деякі з митрополитів, наслідників цього останнього, старалися повернути зв'язок з Римською Церквою, хоч несприятливі обставини не дозволяли на виразне і торжественне проголошення тої єдності. Під кінець 16-ого століття ставало з дня на день ясніше, що бажаного відновлення і перебудови Української Церкви, яка була придавлена тяжкою недолею, можна сподівати-

ся тільки від поновленого з'єднання з Апостольською Столицею. Це отверто признають навіть нез'єднені історики, що описують дуже невідрадний той Церкві стан. Українські передові мужі, зібрані в 1585 р. у Варшаві, предкладаючи митрополитові свої жалоби дуже живими і прикрими словами, твердили, що їхня Церква терпить від такого лиха, якому більшого ще ніколи не було і якого в будучому бути не може.

Вони без обиняків винували самого митрополита, єпископів та монастирських настоятелів і робили їм тяжкі докори. Тому, що в цьому ділі проти єрархії виступали світські люди, виглядало на те, що підривається в немалій мірі церковна дисципліна. Отже не дивно, коли вкінці самі владика, уживши даремне всіх зусиль, прийшли до переконання, що для Української Церкви залишається одна надія, а саме розглянути її поворот до католицької єдності. В тому часі кн. Константин Острожський, якому між українцями не було більше впливового, сприяв переведенню такого повороту із застереженням, що ціла Східна Церква злучиться з Західною Церквою; але пізніше, коли він переконався, що цей плян не буде переведений так, як він собі цього бажав, противився такому поверненню єдності якнайзавзятіше. Не зважаючи на те, 2 грудня 1594 р. митрополит і 6-ьох єпископів, нарадившись спільно зі собою, видали збірну заяву, в якій висказалися готовими до праці для згоди і бажаної єдності. До такого переконання, писали вони, ми прийшли, "роздумавши, на превеликий наш жаль, що за тяжкі перепони мають люди в ділі спасення без цієї єдності Божих Церков, в якій жили наші предки, починаючи від Христа Нашого Спасителя і Його святих Апостолів, і признавали одного найвищого пастиря та першого владика в Божій Церкві тут на землі - як про це маємо очевидні собори й канони, і не кого іншого, як Святішого Римського Папу, йому повинувалися в усьому і як довго це тривало однаково в одній силі, завжди в Божій Церкві був поряд-

док і процвітала Божа слава. *Baronia annales*
t.VII.Romae 1896 додаток стор.681/.

Заки вони втілили цю похвальну постанову ще -
сливо перевести в діло, треба було в міжчасі дов-
гих і дуже тяжких заходів. Вкінці, коли 9.липень
року 1595 видана була в цьому дусі нова заява і-
менем усіх українських владик, під кінець місяця
вересня діло поступило вже так далеко, що Кирило
Терлецький, луцький єпископ та ексарх царгород -
ського патріярха, а також Іпатій Потій, єпископ
володимирський, як відпоручники всіх інших єпи-
скопів, могли вибратися в дорогу до Риму. На цю
дорогу вони взяли документ, що в ньому були по-
ставлені умови, на яких усі українські владики
заявили готовість прийняти церковну єдність. Наш
Попередник блаженний Папа Климентій VIII. прий-
няв відпоручників з великою прихильністю і дору-
чив Соборові Кардиналів основно розглянути і пе-
ревірити документ, що його відпоручники принесли.
Пороблені в цій справі звітування мали вкінці
щасливий бажаний успіх, а саме: 9 січня 1596 р.
ті самі легати були допущені до Папи, після того,
як вони передали йому на найширшому зібранні за-
яву всіх єпископів, зложили у свому і їхньому і-
мені віроісповідання католицької віри, обітували
належну підчиненість і належний послух.

Того самого дня Наш Попередник Климентій VIII.
подав до відома з побажаннями усьому світові ві-
домість про цю радісну подію Апостольською Кон-
ституцією *Magnus Dominus et laudabilis nimis*.
/A.Theiner *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*
t.111., ст.240 с.сл./ .А з якою радістю та зичли-
вістю Римська Церква прийняла Український Нарід
до єдності стада, видно також з Апостольського
Письма *Benedictus sit Pastor* з дня 7 лютого 1596,
яким Папа повідомляє митрополита й інших україн-
ських єпископів про щасливо довершену злуку та
зєдинення всієї їхньої Церкви з Апостольською
Столицею. Тим Письмом Римський Папа, переповівши
коротко те, що в цій справі в Римі зроблено і пе-

реговорено, осягнене за Божим милосердям діло благородно звеличує і заявляє, що Українська Церква може зберігати свої законні звичаї та обряди без /їх/ порушення. "Щодо ваших обрядів і служб, які ніяким чином не йдуть у розріз з цілістю католицької віри та з взаємним зв'язком з Нами, то ми теж дозволяємо вам задержати їх тим самим способом і видом, яким вони були дозволені Флорентським Собором" /А. Тайнер : там же/. Після того твердить, що Він у Його Достоїнстві короля Польщі просив, щоб не тільки єпископів та їхній причот огорнув своєю опікою, але також їх ушанував найвищими почеснями, і причислив до Сенату Держави так, як вони цього бажали. Вкінці по братньому наминає тих владик, щоб в найкоротшому часі зібралися на Загальний Собор цілої провінції і на ньому одобрили й потвердили довершену злуку українців з Католицькою Церквою.

Такий Собор, у якому взяли участь не тільки всі українські єпископи та численні церковні мужі разом з королівськими послами, але також латинські владики львівської, луцької і холмської дієцезії, що заступали особу Римського Папи, відбувся у місті Бересті. І хоч львівський та перемиський єпископи, на жаль, відмовилися дати свою згоду, то, не зважаючи на те, дня 7. жовтня 1596 року щасливо затверджено і проголошено зєдинення Українського Народу з Католицькою Церквою. З того злучення і зєдинення, які так дуже відповідали потребам українського народу, можна було справді сподіватися, що вони за однозгідною думкою всіх видадуть багаті овочі.

Тимчасом прийшов "ворог чоловік" і "насіяв кукилю поміж пшеницю" : /Мат. 13, 25/, прийшли різкі спори і довготривалі міжусобиці, спричинені чи то честолюбивістю деяких чільних людей, чи то пізнішими політичними ворожнечами, чи то вкінці залишенням належного обучення і підготування духовенства й народу до діла так, що не раз приходилось побоюватися, що так світло розпочате діло може пропасти марно.

Коли ж це не сталося задля напастей і сварок на самому початку діла, — а загроза йшла не тільки від нез'єдинених братів, але також від деяких католиків, то це треба приписати в заслугу передовсім митрополитові Іпатієві Потієві і Йосифові Веляминові Рутському, які з непохитною ревністю охоронювали і піддержували це діло; вони досягнули особливо те, що священники і ченці по монастирях приняли святі науки і добрі обичаї, а всі вірні були обучені в засадах правдивої віри.

По небагатьох роках це почате діло з'єднання було освячене кровю мучеництва, а саме 12 листопада року 1623 нез'єдинені з лютою ненавистю вибрали собі на заріз та прокололи стрілами й убивили злочином сокирою Йосафата Кунцевича, полоцького і вітебського архієпископа, що блестів святістю й апостольською ревністю та був незломним прихильником католицької єдності. Однак кров того мученика сталася також на свій спосіб сіменем християн. Бо убивники свого духовного отця, всі, крім одного, каялися поповненого злочину і заки були покарані смертю, відреклися схизми і гидились власним злочином.

Також і те, що Мелетій Смотрицький, найзавзятіший суперник Йосафата на заняття полоцького престола, повернувся до католицької віри в році 1627, хоч за якийсь час схильовався то в одну, то в другу сторону, але небаком таки рішуче аж до своєї смерті захищав довершений поворот українців до збору Католицької Церкви, — треба теж приписати вставленню того святого мученика. Та з року на рік росли всякого роду труднощі, які щасливо розпочате з'єднання припинювали. Найтяжча з усіх була та, що польські королі, які з початку, як виглядало, своєю охороною підтримували діло, опісля, під натиском зовнішніх ворогів та приневолювані крамолами домашніх сторонниць, аж надто далеко пішли на уступки ненависникам католицької єдності, яких не бракувало. І з тих то причин те святе діло дійшло в короткому часі аж до того, як

признавали самі українські єпископи, що вже не спиралося на нічий опіці, хіба тільки одних Римських Папів, що захищали Українську Церкву мужніми батьківськими грудьми, видаючи найприхильніші письма та подаючи по силам поміч у першу чергу через апостольського нунція в Польщі.

Чим сумніші насувалися часи, тим більше кріпшала дбайливість українських владик. Вони старалися обучати простолюддя в християнських правдах і підтягнути до вищого рівня святої науки недосить освічене духовенство і вкінці натхнути відновленим духом дисципліни і святости чернецтво, коли його обичаї підупали. Вони теж не впали на дусі, коли в році 1632 у значній частині признано церковні добра єрархії нез'єдинених братів, встановлені на короткий час раніше, та коли в договорах, заключених між козаками і польським королем, вирішувалося знищення злуки, поверненої поміж українцями й Апостольською Столицею; вони теж дальше боронили поручені собі стада мужньо і завзято. Також Господь Бог, який не дозволяє, щоб Його народ страждав надмірними досвідчуваннями, вкінці в році 1667, після заключення андрусівського миру, післав Українській Церкві, що перебула стільки злиднів та горя, ясність мирніших часів. І з того добутого спокою осягала свята віра з дня на день щораз більші успіхи. Бо християнські обичаї та християнська віра так зравково процвітали, що і в тих двох єпархіях, які 1596 року залишились, на жаль, відділені від єдності, взялися продумувати над поверотом до католицького стада зі зростаючою загальною однодушністю. Так то щасливо прийшло до того, що Перемиська Єпархія в році 1691, а Львівська в році 1700 зєдналися з Апостольською Столицею. Таким чином майже весь український нарід, що в тому часі проживав у межах Польщі, вкінці тішився католицькою єдністю. При щораз більше процвітаючих умовинах на велику користь християнському ділу зійшлися митрополит та інші єпископи Української Церкви на Собор у Замості

1720 р., щоб, нарадившись між собою, по силам краще подбати про виринаючі потреби вірних. Із рішень цього Собору, затверджених Нашим Попередником, бл. п. Венедиктом XIII., в Апостольській Конституції *Apostolatus officium* з дня 19 липня 1724 року, вийшли немалі користі для українського загалу.

Одначе за недосяжним Божим зарядженням сталося, що під сам кінець 18-ого століття той сам загал досвідчили немалі переслідування і терпіння. Вони були тяжчі і більш жорстокі в тих сторонах, які після розпаду Польської Речі Посполитої припали російській імперії. Після смерти царя Александра I. зродився план послідовно і безоглядно зовсім зломити звязок Українців з Римською Церквою. Уже раніше єпархії цього народу були відрізані від якогонебудь звязку з Апостольською Столицею. Небавком вибрано таких єпископів, що, надихані і перейняті духом схизми, могли б статись охочими, слухняними виконавцями волі цивільної влади: у виленській семінарії, основаній царем Александром I., накидано питомцям обох обрядів навчання, ворожі Римським Папам. Василіянський Чин, якого члени завжди були найбільшою допомогою Католицькій Церкві, що послуговувалася східними обрядами, позбавлено власної управи і власного заряду. Його черців і монастирі цілковито підчинено єпархіяльним консисторіям. Вкінці духовникам латинського обряду заборонено під загрозою тяжких кар подавати українцям Святі Тайни та інші релігійні послуги. Остаточно в році 1839 проголошено, на жаль, торжественно приєднання Української Церкви до нез'єдиненої Російської Церкви.

Хто перекаже, Всечесніші Браття, болі-страждання і злидні, що в тому часі переніс благородний український нарід, по якого боці було тільки всього провини й вини, що він, змушений до відступства насильством та підступом, противився заподіяній йому кривді і всіми силами старався

задержати свою віру! Тому слушно Наш Попередник, блаж. пам. Григорій XVI., у промові, яку мав 9 грудня 1839 року, проголосив усьому католицькому світові з жалем і болем негідність такої поведінки. Та його торжественне домагання й осудження не були вислухані. Таким чином Католицькій Церкві прийшлося оплакувати тих своїх синів, вирваних їй з матірної сім'ї негідним насильством. Така сумна доля стрінула небагато років опісля також єпархію Холмську, що належала до Польського Королівства, злученого з російською імперією; вірних, що не хотіли відступити від правдивої віри і протиставилися незломними грудьми, згідно з обов'язком сумління, накиненим їм в році 1875 злучі з нез'єдиненою Церквою, карано негідно то грошовими карами, то нагаями, то засланням.

Зате в тому самому часі мирно й погідно розвивалися справи Українців в єпархіях Львівській та Перемиській, що після розбору Польської Річи Посполитої були прилучені до австрійської держави. В році 1807 привернено там галицький митрополичий титул, постійно зв'язаний з Львівською Архієпархією. В тій провінції справи до тої міри процвітали, що двох пізніших митрополитів, Михайла Левицького /1816-1858/ і Сильвестра Сембратовича /1882-1898/, які управляли своєю областю з визначною второпністю та палкою ревністю, вшановано римською багрянницею задля їх великих дарів Духа та незвичайних заслуг і покликанно до найвищого Церковного Сенату

А коли число католиків щораз більше зростало, Наш Попередник, бл. п. Лев XIII., в році 1885 оснував законно нову єпархію, а саме Станиславівську. Шість років пізніше щасливий стан Галицької Церкви спеціально ствердила подія, що всі владники разом з папським відпоручником та численними духовниками зібралися у Львові, щоб там відбутися Загальний Провінціональний Собор та видати відповідні зарядження дотично Богослужб і святої дисципліни.

Коли ж на схилі 19-ого і на початку 20-ого століття доволі багато українців через тяжкі господарські умовини переселилося з Галицької Землі до Злучених Держав Північної Америки, на канадійську область і до держав Південної Америки, Наш Попередник, бл.п. Пій Х., побоюючись у своїй дбайливості, щоб тих його улюблених синів, яким мови, місця і латинські обряди були чужі, не втягнуто в облудні сіті відступників та єретиків, або, щоб вони марно не затратили віри, просякнені сумнівами та блудами, назначив їм у році 1907 єпископа, забезпеченого відповідними повноваженнями. Опісля, коли і число і потреби тих католиків зростали, назначено окремого єпископа-ординарія для Українців Галичан у Злучених Державах Америки, а другого на канадійській області, крім єпископа ординарія для вірних цього обряду, які перенесли туди свій осідок чи то з Підкарпатської України, чи то з Угорщини, чи то з Югославії. Відтак св. Конгрегація для поширення віри і св. Конгрегація для Східної Церкви наладнала доцільними та відповідними рішеннями церковні справи українців у тих областях, про які ми згадали, а також на землях Південної Америки.

Отже ж не диво, Всечесні Браття, коли спільнота українських католиків не один раз при добрій нагоді за так багато відібраних добродійств охоче і наявно висловлювала свою подяку і свою відданість Римським Папам. Це мало місце зокрема в 1895 році, в якому минало саме 300 років від часу щасливого з'єднання їхніх предків з Апостольською Столицею, довершеного в Римі та потвердженого в місті Бересті. Бо тоді відсвятковано ті блаженні роковини не тільки на поодиноких місцях Галицької Провінції відповідними торжествами, а й вислано до Риму численне посольство митрополита та єпископів, яке склало вислови любови Української Католицької Церкви Найвищому Владиці і Наслідникові св. Петра та заявило Йому свою відданість, пошану і підчиненість. Те численне по-

сольство з належними почеснями прийняв у себе Наш Попередник, бл. п. Лев XIII., промовив до нього з батьківською радістю та з батьківською ласкавістю, при чому в словах найбільшої похвали підніс звязок українців з Апостольською Столицею як такий, що є для всіх, хто його щиро душею вдержує, найбільш спасенним джерелом правдивого світла, непохитного миру та найвищих користей.

Також і в нашому столітті було не менше добродійств, що ними Римські Папи наділювали цей свій улюблений нарід. Передовсім тоді, коли ці сторони навістила перша європейська і майже світова війна та в роках, які послідували за нею. Вони нічого не залишили, що могло принести Українській Спільноті дещо помочі й розради. Коли за Божою ласкою поборено труднощі, серед яких находилася та спільнота католиків, можна було бачити, що вона відповідає непохитній ревності своїх владик і чинній допоміжній праці та раді готовості решти духовенства. Та, на жаль, прийшла друга війна, як уже всім відомо, для української єрархії та її вірного стада далеко тяжча і далеко погубніша. Та заки ми, Всечесні Браття, зачнемо коротко писати про теперішні терпіння і злидні, які ця Церква переносить із загрозою свого власного життя, слід додати дещо такого, з чого краще і ясніше стане, скільки високих добродійств Українському Народові та Його Церкві принесло те з'єдинення, що його щасливо заключено перед 350 роками.

II.

Так отже переглянувши загальним і звязким способом історію цього щасливого з'єдинення та приглянувшись до його чергувань, раз веселих, раз дуже сумних, насувається нам ось таке питання : Що принесло цього роду з'єдинення українському народові і Його Церкві? Які здобутки і користі припали їм від цієї Апостольської Столиці від

Римських Папів? Коли відповідаємо як слід на ці питання, вважаємо, що робимо щось дуже відповідне і дуже корисне, бо не бракує зор'єсім таких, які спеціально те берестейське з'єдинення ненавидять і завзято наступають. Передовсім треба зазначити, що Наші Попередники кожного часу старалися всіма силами оберігати і зберігати законні обряди Українців. Коли їхні владики через висланих у цій справі до Риму єпископів володимирського і луцького просили в Римського Папи, "щоб Його Святість зволив зберегти і потвердити уділювання Святих Тайн, обряди і служби Східної Церкви ціло-ненарушено і тим способом, яким їх уживано в часі з'єдинення, та іменем своїм і своїх наслідників запевнити, що в цьому предметі ніколи не будуть впроваджені якінебудь новини" /А.Тайнер: Тамже, стор. 237/, Климентій VIII. вволив ласкаво їхнім проханням і зарядив, щоб у цьому предметі загалом ніщо не було змінюване. навіть уживання григоріянського календаря їм не накинено, хоч спершу виглядало, що українці мають прийняти його, задержуючи літургичний календар східного обряду. Таким чином вони аж до наших часів можуть свобідно користуватися юліянським календарем.

Крім цього той сам Наш Попередник своїм письмом з дня 23 лютого 1596 р. погодився на те, щоб митрополит потверджував вибір законно іменованих українських єпископів згідно з постановою заключеного з'єдинення та давньою дисципліною Східної Церкви. Інші Наші Попередники признали Митрополитові право основувати нижчі і вищі школи на всіх українських областях і свобідно й дозволено назначувати для них керівників та вчителів до своєї вподоби. Крім цього рішили, щоб Українці не були трактовані гірше як інші католики, у предметі наділювання духовними ласками. Тому Вони бажали, щоб Українці нарівні з іншими, вірними користувалися зараз і в майбутньому всіма ласками відпустів, якщо тільки вони також повинуються всім конечним приписаним умовинам.

Павло V. наділив усіх тих, що побирали науку в школах, основаних митрополитами, всіма спеціальними ласками, якими Римські Папи наділили питомців Марійських Дружин, заснованих у святих домах Ісусового Товариства, а тим, що відбувають духовні справи в монастирях св. Василя, Урбан VIII. надав ласки відпустів, признані черцям схолястикам Ісусового Товариства.

З цього виходить ясно, що Наші Попередники завжди виявляли Українцям таку самісіньку любов, як іншим католикам латинського обряду. Так само від найдавніших часів Вони боронили прав та привілеїв їхньої єрархії. Бо, як дехто з латинників обстоював, що обряд Українців є нижчий ступнем і гідністю та як навіть деякі з латинських єпископів настоювали на те, щоб українські владики не користувалися повними єпископськими правами і властями, але були їм підчинені, Апостольська Столиця відкинула такі несправедливі посягання і думки та видала рішення з дня 28. вересня 1643 року, заряджуючи в ньому ось що: "На доповідь Його Еміненції кардинала Памфілія про різні рішення того частного собору з дня 14. серпня минулого року, яким постановляється, що українські з'єдинені єпископи є єпископами, так їх треба називати і за тих уважати. Крім цього одобрено рішення того собору, яким постановляється, що українські єпископи можуть у своїх єпископіях основувати школи для середньої і високої освіти молоді та що українські духовники мають мати ті самі привілеї канона, судища, незайманости та свободи, якими втішаються священники латинської Церкви".

Непохитна і печалива дбайливість Римських Папів про збереження й охорону українських обрядів виявляється передовсім з довготривалого ходу справи, яка торкається зміни цього обряду. Бо хоч вони з окремих причин, зовсім незалежних від їхньої волі, впродовж дуже довгого часу не могли вложити на мирян строгої заборони такої

зміни, то всетаки з підійманих не один раз спроб видати таку заборону та з їхніх напімнень до латинських єпископів і духовників наглядно ви-ходить, як дуже ця річ лежала на серці Нашим По-передникам. В тому самому декреті, яким щасливо була довершена злука Українців з Апостольською Столицею в 1595 році, немає ясної і виразної заборони переходу зі східного на латинський обряд. Та яка думка Апостольської Столиці була вже тоді, видно з письма генерала Ісусового Товариства з 1608 року, яким він пише членам Чину, що жили в Польщі, що ті, які ніколи не практикували латинського обряду, не можуть того обряду прийняти після довершеного з'єдинення, "бо такий є приказ Церкви, зокрема в письмі про довершення Унії Климентія VIII, що кожний має залишатися в обряді своєї Церкви". /Тамже, колона 602/.

Коли ж повторювалися щораз нові скарги, що молодь українських шляхетських родів переходить на латинський обряд, Свята Конгрегація для поширення віри декретом з 7. лютого 1624 року зарядила, що "на будуче без виразного дозволу Апостольської Столиці не вілько з'єдиненням українцям, як мирянам так і духовникам, чи то світським чи ченцям, зокрема ж ченцям св. Василя Великого, переходити на латинський обряд з якоїнебудь причини, хочби навіть найбільш наглядної" /Тамже, колона 603/.

Коли ж одначе польський король Жигмонт III. заходився, щоб цього декрету зовсім не переводити - він хотів, щоб така заборона торкалась тільки духовних осіб, - Наш Попередник, бл. п. Урбан VIII., не міг не погодитися на це з уваги на те, що король був найвиднішим прихильником католицької єдності. Тому Апостольська Столиця старалася те, чого з особливих причин не можна було определити законом, осягати бодай своїми зарядженнями й напімненнями. Це потверджує неоднò імя.

І так уже в передмові до декрету, виданого 7. липня 1624 року, яким перехід на латинський об-

ряд заборонювався тільки священослужителям, постановлено було напімнути духовників латинської Церкви, щоб вони при слуханні св. Сповідей не сміли заохочувати вірних мирян до такого переходу. Цього роду напімнення багато разів поновлювано, а Апостольські Нунції в Польщі з доручення Папів усіма силами прямували до того, щоб вони мали бажаний успіх. А що погляд і думка Апостольської Столиці в цій справі не змінилися також у пізніших часах, виходить з письма, що Його Наш Попередник, Венедикт XIV., звернув до єпископів львівського та перемиського в році 1751, де між іншими знаходиться ось що: "До нас дійшло ваше письмо, писане 17. липня, в якому справедливо жалуетесь на перехід Українців з грецького на латинський обряд, бо добре вам відомо, Всечесніші Браття, що Наші Попередники негодували на такі переходи і ми теж на них негодуємо, бажаючи понад усе не знищення, але збереження грецького обряду". /Тамсамо, колумна 606/. Позатим Папа пообіцяв, що Він усуне всі зловживання під цим оглядом і вкінці торжественним декретом заборонить такий перехід. Та несприятливі умовини тих часів не дозволили на те, щоб вже тоді прийшов бажаний успіх за Його бажаннями й обітницями.

Остаточно після того, як Римські Папи Климент XIV і Пій VII видали рішення, що католики українського обряду, які живуть на українських областях, не можуть навертатися до латинського обряду, розтягнуто таку заборону на всіх Українців у тій уггоді, що називається "Конкордією", заключеній між латинськими і українськими єпископами 1863 року за одобренням Святої Конгрегації для поширення віри.

З того, Всечесніші Браття, що ми досі в нашому Письмі загально й коротко та вірно за історією переповіли, легко запримітити, як дуже Апостольська Столиця наглядала збереження в цілості українського обряду, чи це торкається цілої спільноти чи одиниці; та ніхто не стане дивуватися, коли вона,

залишаючи цілими й ненарушеними головні ці обряди, що належать до суті речі, з уваги на окремі річеві і часові обставини дозволила на деякі менші зміни, або їх на час одобрила. І так напр. у літургічних обрядах не дозволила на ніякі зміни, навіть у тому, що було згодом введено, за винятком хіба дрібних змін, що їх самі українські єпископи порішили на Соборі в Замості. Одначе, коли деякі найзавзятіші прихильники схизми під покришкою, що вони захищають первісну цілість свого обряду, а в дійсності, щоб легше відтягнути необучений народ від католицької віри, старалися на власну руку знову впроваджувати давні звичаї, здебільшого вже забуті, Римські Папи з обов'язку свого сумління отверто натаврували всі хитрі і закриті штучки, спротивилися тим лукавим намаганням і порішили, що "без дозволу Апостольської Столиці не вільно нічого відновлювати в обрядах св. Літургії, навіть під покришкою повертання обрядів, які мали б краще відповідати літургіям одобреним самою Столицею, хіба тільки з дуже важних причин та за додатковим одобренням Апостольської Столиці" /Пій IX.: *Omnes sollicitudinem* з дня 19 травня 1874 р./.

Зрештою Апостольська Столиця не тільки не мала думки нарушувати цілості і збереження того обряду, але навпаки – давала почин, щоб якнайсвятіше зберігано здавна передані пам'ятники Української Церкви дотично Літургії. Найкращий доказ тої дбайливої зичливості для українського обряду становить нове римське видання святих книг, розпочате за Нашого Понтифікату і частинно вже щасливо довершене, в якому Апостольська Столиця, прихильючись радо до бажань українських владик, старалася їх літургічні обряди повернути до їхніх провідних достойних традицій. Тепер, Всечесні Браття, насувається нам на думку інше добро – дійство, яке справді вийшло з тої сполуки української спільноти з Апостольською Столицею. Через таке з'єдинення цей благородний нарід був за-

числений до Католицької Церкви, отже живе її життям, просвічується її правдою, приймає участь у її ласці. Звідси випливають потоки високої течії, які завжди проникають і проходять так, що найкращі цвіти всяких чеснот можуть плекатися та зроджувати багаті спасенні овочі.

Отже ж, коли перед поворотом до єдності самі з'єдинені браття жалувалися, що св. віра на тих областях була занепала, що зловживання та підкупства при виборі єпископів та інших священико-служителів неймовірно загнили, що церковні добра марнувалися, монастирські обичаї зіпсувалися, монастирська дисципліна упала, а зв'язок послуху вірних для своїх владик щораз більше послаблювався і рвався, — то після повернення єдності було навпаки — за Божою ласкою і поміччю справи поступнево перемінилися на краще. Та скільки сили і витривалості духа треба було єпископам, передовсім у перших часах, турбованим усякого роду заколотами й напастями, заки вони повернули всюди церковну дисципліну! Скільки невсипущої праці і витривалого труду треба їм було зжити на те, щоб виховати обичайне духовенство, щоб розрадити повірені собі стада, гнетені злиднями, щоб вкінці піддержати тих, яких віра хиталася, та їх всякими засобами укріпити! Та проти всякої людської надії щасливо осягнено те, що не тільки така започаткована єдність вийшла переможно над усіма супротивними бурями, але з тої переможної боротьби виступила ще живішою і кріпшою. І не мечем та нагаями, не обіцянками та погрозами, але будучим прикладом релігійного життя і наче якимсь пресвітлим виявом Божої ласки Українці католики привели вкінці до одного стада нез'єдинені єпархії Львівську і Перемиську.

Коли вкінці повернено супокій і мир, цвітучий стан Української Церкви передовсім у 18-ому стол. виявився також назовні. Свідками того є на престольний львівський храм, присвячений св. Юрієві, як також доми й монастирі, основані в Почаєві, Торокані, Жировицях та на інших місцях — всі

вони величні пам'ятники того часу.

Здається, що оплатиться наш труд, коли торкнемося дещо в загальному василіянських черців, які так славно і так дуже для цілої справи заслужилися своєю видатною і ревною працею. Після того, як їхні монастирі завдяки Веляминові Рутському були привернені до кращого і святішого виду та злучені в одно згромадження, в них славилися численні черці святістю, наукою та апостольською ревністю так прикладно, що вони стали для християнського населення провідниками релігійного життя й учителями. В нижчих і вищих школах, що їх вони відкрили, давали вони молодим, нероздуже талановитим хлопцям не тільки знамениту освіту світських і богословських наук, але заціплювали їм також ту свою солідну чесноту так, що вони ніяк не уступали вихованцям латинських шкіл. Це добре було відоме і наглядне навіть нез'єдиненим братам, коли немало з них, залишивши дім і батьківщину, радо спрямували себе до тих домів наук, щоб і собі стати учасниками таких солодких овочів.

Не менші теж добродійства здобув для себе український нарід зі зв'язку з Апостольською Столицею у найновіших часах. Це стає ясним усім, хто тільки розгляне стан Української Церкви, яким він був перед руїнами і знищеннями цієї людської війни. В цій Провінції було майже 3 міл. 600.000 вірних, коло 2.275 священників та коло 2.226 парохіяльних домів, або парохій. Крім цього поза Галицькою Провінцією жило багато католиків Українців, уроженців Галичини, в різних країнах, передовсім Америки, всіх чотири до п'ять соток тисяч. Тому поважному числу вірних, яке в давніших часах мабуть ніколи не сягало вище, відповідало в поодиноких єпархіях таке саме поважне змагання до чесноти, набожності, християнського життя. В єпархіяльних семінаріях приготувалися до святої служби добре і дбайливо освічені питомці; вірні, відвідуючи Богослужбу у своєму обряді з великою любов'ю і набожністю, осягали радісні й видатні духові овочі.

Коли зв'язко заторкуємо цей щасливий стан Української Церкви, не можемо поминути мовчан — кою цього визначного митрополита Андрея Шептицького, який впродовж 45 років працював з непохитною відданістю-посвятою не в одному тільки огляді і не тільки для самого душевного добра та здобув собі найкраще признання серед повіреного стада. За час його єпископської служби основане було Богословське Товариство, що мало за ціль захочувати духовенство до дбайливішого виучування і поступів у святих науках. Основано теж Богословську Академію у Львові, в якій українська молодь кращих умових дарувань могла з успіхом віддаватися філософічним, богословським та іншим вищим наукам тим самим способом, як це водиться під цим оглядом по університетах. Всякого роду праці, чи то книжки, чи часописи, чи коментарі, видавані друком, росли помітно і здобували признання також у посторонніх людей. Крім цього плекано там церковне мистецтво за батьківськими пам'ятниками того народу та його спеціальним талантом. Музей та інші пристановища мистецтва були засоблені величавими пам'ятниками старовини. Повстали вкінці та розвивалися численні установи, що мали за ціль об'легчувати потреби громадян нижчих верств та важке положення бідноти.

Не можемо теж промовчати тих незвичайних заслуг, що їх досягли у цьому предметі посвячені Богові як чоловічі, так і жіночі Чини з непересічною спасенною користю. У першу чергу слід згадати чернечі доми василіянських монахів і монахинь, які, хоча в часі австрійського цісаря Йосифа II. перенесли на собі кривдячу та шкідливу насильність цивільної влади, то опісля, а саме в 1882 і в дальших роках після т.зв. добромільської реформи, повернулись назад до своєї давньої слави. Вони з любов'ю затворного життя і з вишнім натхненням, що їх черпають з приписів і прикладів свого святого основника, лучать палку апостольську ревність. До тих старих монастирів чернечого життя прибули з однаковою славою духовні

згромадження, чоловічі і жіночі: Студитський Чин, якого черці віддаються в першу чергу розважан - ням небесних річей і ділам святої покути. Релі - гійне згромадження Святого Ізбавителя україн - ського обряду, якого черці працюють з великим спасенним успіхом як у Галичині, та і в Канаді. Вкінці численні доми черниць, що мають за зав - дання займатися вихованням та освітою дівчат і плеканням хорих; вони називаються Служебницями Непорочного Зачаття Пр.Д.М., інші - Мирноносицями, інші - сестрами св. Йосафата, св. Родини, св. Йосифа, св. Вінкентія з Павльо.

Крім цього годиться на цьому місці згадати про Папську Колегію, посвячену св. Йосафатові, яку Наш Попередник, бл. п. Пій XI., заложив на горбку Джанікольо і щедро вивінував. Після того, як дов - гі століття деякі вибрані молодці вишколювалися до священослужби в грецькій Папській Колегії, ін - ший Наш Попередник, безсмертної пам'яті Лев XIII., оснував у Римі власну Колегію року 1887 для тих молодців, які з українського народу були поклика - ні до священства Божим призначням. А коли цей бу - динок уже не вистачав з уваги на зростаюче чис - ло питомців, найближчий Наш Попередник, що вияв - ляв українському народові зовсім спеціальну лю - бов, побудував новий і ширший дім, як це ми вже сказали, в якому кандидати духовного стану, обуче - ні у святих науках та в окремих науках свого об - ряду, щасливо дозрівають на шану, послух і любов для Намісника Ісуса Христа і надію Української Церкви.

Ще інша, Всечесні Браття, не менш важна ко - ристь і прикраса дісталася українському народо - ві з Його зв'язку з Апостольською Столицею.: оце вшановано Його непомітною дружиною ісповідників і мучеників, що за збереження цілоти католицької віри і за ревне вдержання вірності Римським Па - пам перенесли усякі труди й терпіння і не зава - гались навіть понести радо саму смерть, по виска - зі Божого Спасителя: "Щасливі будете, коли вас лю -

ди зненавидять, відштовхнуть вас, хулити будуть і викинуть ваше ім'я, наче б воно лихе було задля Сина Чоловічого, радуйтеся того дня і веселітеся, бо велика ваша нагорода в небі" /Лк. VI., 22-23/.

З їхнього числа перший насувається нам на думку той найсвятіший архієрей Йосафат Кунцевич, що про славу його неугнутого мужества ми вже вгорі згадали; він, вибраний окаянними ненависниками католицького імени на заріз, добровільно віддав себе катом і наче сам приніс себе у жертву, щоб якнайскоріше приєднати до повороту нез'єдинених братів. Він був у тому часі перший, та не одинокий мученик за єдність католицької віри. Бо немало пішло в світ за його вінцем перемоги як з духовного, так і світського стану, і були або стяті мечем, або жорстоко аж до загину побиті нагаями, або потоплені в Дніпрових хвилях, і всі вони відлетіли вгору по величній смерті.

Після небагатьох років, а саме в половині 17-ого стол., коли козаки відверто підняли зброю проти Речі Посполитої Польської, зростала щораз більше ненависть противників релігійної єдності і щораз сильніше палала; це діялось тому, що вони були переконані, начебто з введення такої єдності все лихо і нещастя, яке тоді коїлося, походить немов з першого джерела: тому всіма силами і всіма засобами постановили собі ту єдність повалити та знищити. Звідси вийшли для Католицької Української Церкви майже незмірні шкоди. Зберещено багато святих домів, ограблено їх, зруйновано, знищено їх утвар і майно. Багатьох священиків та дуже багатьох вірних побито жахливими нагаями, мучено тяжкими тортурами, жорстоко убивано. Самі владики, ограблені зі своїх дібр і прогнані зі свого владичого осідку, були змушені до втечі. Одначе вони навіть у тій шалючій бурі не впали на дусі і не лишали без опіки й оборони повіреного стада, наскільки це лише було можливе; що більше: в таких тяжких умовах старалися вони своєю молитвою, зусиллями та трудами приве-

сти до єдності стада всю російську Церкву разом з царем Алексієм.

Крім цього на короткий час, заки мала розпастися Польська Річ Посполита, настали нові, не менш тяжкі переслідування католицького імени. А саме в тому часі військо російської цариці вдерлося до Польщі і забрало католикам українського обряду силою і зброєю багато Божих домів; священники, які відмовлялися заперечити свою віру, були потурбовані, зневажені, тяжко побивані та кидані до в'язниць, де їх мучили жорстоко голодом, спрагою та холодом.

Ім зовсім не уступали в твердості і мужності духа ті священослужителі, які коло року 1839 радше відреклися своїх дібр і своєї свободи, ніж би мали покинути обовязки своєї віри. В їхньому числі годиться згадати окремим способом священика Йосифа Анчевського, що, в'язнений 32 роки під строгим наглядом у суздальському монастирі, в 1877 році прийняв у заплату за свою високу чесноту святу смерть. Сюди належить теж 160 священиків, яких за те, що відверто визнавали католицьку віру, забрали від своїх у нужді полишених родин і заслали в глиб Росії. Вони не дали себе відвести від своєї найсвятішої постанови, хоч їх, в'язнених по монастирях, неволено голодом та іншими дошкулюваннями.

- . -

Не меншим мужеством духа визначалося багато вірних Холмської дієцезії як духовного, так і світського стану, що протиставилися з негнutoю силою тим, які переслідували католицьку віру. Так наприклад мешканці села Пратолин, коли вояки заходилися зайняти Божий дім і віддати його відступникам, не протиставились силі силою, але, збившись своїми беззбройними тілами, поставилися проти напасників наче живий мур. За це одних поранили, других жорстоко скатували, інших знову роками передержували у в'язниці, або виселили у ледяні сибір-

ські сторони, а ще інші, прошиті стрілами, пролили свою кров за Христа. Справа тих, що своєю смертю potwierдили католицьку віру, вже зачалася в їхній єпархії. З того заблисла надія, що колись можна буде їх зачислити до лику небесних святих. Усі ті негідності діялись, на жаль, не в одному місці, але в багатьох городах, містах і селах. І як уже всі католицькі Божі дома передані були відступникам, як усі священослужителі, викинені зі своїх осідків, змушені були залишити без опіки поручені їм стада, тоді вписано вірних у книги нез'єднаної Церкви, не рахуючися зовсім з їхньою волею. Одначе були такі, що хоч їх позбавлено власних пастирів та хоч вони не мали вже ласк і прислуг своєї віри, то все таки старалися вперто задержати свою віру; коли опісля заходили до них духовники Ісусового Згромадження, потайки й переодягнені та з тяжким нараженням свого життя, щоб їм давати Божі прикази, напимнення і розраду, вони приймали їх з радістю і набожністю.

Коли ж 1905 р. була проголошена деяка свобода визнавати віру, тоді можна було завважити в українських сторонах якесь дивне і радісне явище. Багато католиків вийшло зі своїх сховків на світло дня і на поверхню землі та збитим гуртом, з піднесеним прапором хреста, виставили явно для почитання святі образи, співаючи благодарні пісні Богові. А що не мали священників власного обряду, то звернулися до святинь латинського обряду, до яких вступ раніше був їм під найстрогішими карами заборонений, і там просили законних служителів Церкви, щоб створили їм двері, відібрали від них ісповідання віри та вписали їх імена в католицькі книги. Таким способом у короткому часі до двісті тисяч вірних було прийнятих законно до Церкви.

Та і в найновіших часах не забракло приводу для того, щоб єпископи, священники і їх вірні стада могли показати мужеськість і постійність свого духа у визнанні католицької віри, охороні Церкви та бороненні її святої свободи. З їхнього чи-

сла треба тут зовсім окремо вшанувати митрополита Андрея Шептицького, що за першої шалючої європейської війни, коли російські війська зайняли були Галичину, був вивезений зі свого осідку, виселений у монастир і там бодай деякий час держаний нарівні з в'язницею; там він нічого більше не бажав, як щоб міг засвідчити свою глибоку шану для Апостольської Столиці та, якщо б було треба, натхненний Божою ласкою, радо був би поніс навіть і мучеництво за своє стадо, для якого спасення вже довго віддавав свої сили і свої журби.

ІІІ.

Ми бачили вже, Всечесніші Браття, з переповіджених у цьому Письмі коротко і вірно за історією подій, як багато користей і благ вийшло українському народові з його злуки з Католицькою Церквою. Це зовсім не дивно, бо коли в Христі "подобалось мешкати в усякій повноті" /Колос. I, 19/, то цею повнотою не може насправді користуватися той, що відділений від Церкви, "яка є його тілом" /Еф. I, 23/. Бо - як це твердить Наш Попередник, блаж. п. Пелягій II.: "Хто не був у мирі і єдності Церкви, не міг мати Бога" /Лист до єпископа Істрії, Acta Conc. Oecum. IV, II, 107/. Ми бачили теж, що цьому улюбленому українському народові, щоб він по силам боронив католицьку єдність, прийшлося переносити багато злиднів, горя і терпінь, з яких одначе в усім провідуючий Бог, нераз повертаючи мир, його щасливо освободжував. Та тепер ми з найбільшою тривогою батьківської душі завважимо, що над цією Церквою висить нова і дуже грізна буря. Вістки, що доходять до наших вух, хоч як їх небагато, вистачають, щоб нас діткнути журбою та занепокоїти. Надходять роковини, як 350 років тому ця найдавніша християнська спільнота об'єдналася під знаком радості з найвищим Своїм Пастирем, Намісником св. Петра; ті самі роковини стали для нас днем "терпіння і горя, днем лихоліття і нужди, тіні і тьми, днем хмар і мряки" /Соф. I, 15/.

З великим смутком ми довідалися, що в тих сторонах, які недавно приділено до російської області, наші улюбленці брати і сини українського народу є гноблені тяжким гнетом задля їхньої вірності для апостольської Столиці; і не бракує таких, що вживають всіх зусиль, щоб їх відтягнути від сімї матері Церкви і проти їх волі та святого обов'язку совісти притягнути до збору нез'єдинених. Духовенство українського обряду, як зачуваємо, у своєму письмі до керівних мужів совітської республіки жалується, що його Церква в Західній Україні, як вона тепер називається, опинилась у дуже тяжких умовах, бо всі єпископи і багато їхніх священиків увязнені, а рівночасно заборонено, щоб хтонебудь переймав управління цієї Української Церкви.

Нам добре відомо, Всечесніші Браття, що ці тяжкі досвідчування мають свої окремі політичні причини. Та це не нова метода поведінки і не перший раз нині застосована: у ході століть вороги Церкви багато разів, коли явно не сміли признатися, що вони ненавидять католицьку релігію та її стверто переслідують, напастували хитро й підступно католиків, бо вони нібито затівають щось проти держави; тим самим способом, яким колись обвинувачували жиди нашого Божого Спасителя перед римським намісником, кажучи: "Ми найшли, що він підбурює наш народ, він забороняє платити цісареві данину" /Лука 23,2/. Та сама справа і вислід легко пояснюють і в належному світлі виказують, яка була і є причина тих шалінь. Бо хто ж не знає, що патріарх Алексій, недавно вибраний нез'єдиненими єпископами Росії, у своєму листі до Української Церкви, що немало причинився до її започаткованих переслідувань, виразно вимагає і проголошує відпадення від Католицької Церкви.

Усі ті переслідування-лютощі ранять нас тим болючіше, Всечесні Браття, що майже всі народи світу, зібрані в особах своїх представників тоді, як ще шаліла нелюдська війна, на тому торжественному зібранні між іншим висказалися, що ніколи біль-

ше і ніхто не підійме переслідування релігії. Це зроджувало в нас надію, що також Католицькій Церкві усюди буде признаний належний мир і свобода, і то тим більше, що вона завжди вчила і вчить, щоб з обов'язку совісти слухати завжди державної влади, яка є законно поставлена та розказує в порядку і рямцях своєї області. Та — на жаль — випадки, яких ми вгорі торкнулися нашим письмом, ослабили і майже заломили дуже тяжко, дуже гірко — якщо йде про українські сторони — нашу надію і довіря.

Коли ж на ці дуже тяжкі прикроці нема, здається, людських засобів заради, не залишається Нам нічого іншого, Всечесні Браття, як тільки те, щоб ми уклінно просили наймисернішого Бога, який "учинить суд нижчиміместь убогим" /Іс. 139, 13/, щоб Він Сам ласкавий усмирив цю люту бурю і на решті поклав їй кінець. Вас теж і повірене Вам стадо настирливо закликаємо, щоб Ви разом з Нами, заносючи перед Нього благальні молитви, ви — прошували побожні діла покути у Нього, що просвічує уми людей світлом з висоти та кермує їх волею наказом з висоти, щоб Він пощадив свій нарід і не віддав свого дідицтва на наругу та щоб якнайскоріше Українська Церква вийшла свобідною з тої погубної небезпеки. Окремим способом звертається Наш батьківський дух до тих вірних, що живуть у сумних і тривожливих умовинах, які їх так тяжко і так люто гнетуть. До Вас у першу чергу, Всечесні Браття, єпископи українського народу, що, хоч страждаєте великими скорботами, то, не зважаючи на те, Вас більше давлять і журять справи спасення Ваших стад, як завдавані Вам кривди й ляха, згідно зі словами: "Добрий пастир віддає свою душу за свої вівці" /Ів. 10, 11/. Хоч теперішність захмарена, а будучність непевна та повна тривоги, то все таки не падайте на душі, але, "коли ви сталися видовищем для світу і ангелів і людей" /І. Кор. 4, 9/, бодріться так, щоб всі вірні брали собі вашу терпеливість і чесноту за зразок. Переносючи мужньо і витривало те вороже переслі-

дування та палаючи Божою любовю до Церкви, ви сталися "добрим подихом Христа.....Богові в тих, що спасаються і в тих, які гинуть" /І.Петр.2,21/.

Коли ви тепер знаходитеся в кайданах і розлучені з Вашими синами та нема у Вас змоги подавати їм святі приписи віри, то самі Ваші кайдани дужче і вище голосять та проповідують Христа.

Промовляємо відтак по батьківськи до Вас, улюблені сини, удостоєні священства, щоб Ви ступали слідами Христа, "який страдав за нас" /пор.І. Кор.4,1/, і таким чином повинні попереду інших іти та витримувати наступ боротьби. Коли Ваші нещастя дотикають Нас так боляче, то тішимося, що вільно Нам, запозичаючи слів у Божого Спасителя, обізватися до багатьох з Вас так: "Знаю твої діла, твою любов і твою віру, твою готовість і твою терпеливість та що твої останні діла численніші, ніж раніші". /Йоан Апок.2,19/. У цих сумних часах закликаю Вас, будьте дальше кріпкі і тверді у вдержуванні Вашої віри. Дальше піддержуйте слабих, кріпите тих, що хитаються! Напоминайте, наскільки заходить потреба, доручених Вам вірних, що ніяк не вільно, хочби назовні, чи тільки устами заперечити, або відректися Христа і своєї Церкви; відкривайте хитрі штучки тих, які обіцють людям земські блага та більшу щасливість у цьому житті, а разом погублюють їхні душі. Самі поводиться, "як Божі слуги, у великій терпеливості, в терпіннях, у досвідчуваннях, у прикростях... у чистоті, у знанні, у великодушності, в лагідності, в святому духові, в невдаваній любові, у слові правди, в Божій силі через зброю справедливості по правій і по лівій руці /2.Кор.6,4 і д/.

До Вас вкінці відзиваємося, всі католики Української Церкви, яких долі і недолі співчуваємо батьківською душею. Нам відомо, що на Вашу віру готовляться великі затії. Хто знає, чи не треба боятися, що в найближчих часах долучаться ще більші прикрості від тих, які не дозволяють зрадити святий обов'язок віри. Тому вже тепер, улюбле-

ні сини, наминаємо Вас настирливо в Господі, щоб Ви не дали себе застрашити ніякими погрозами і ніякими втратами та не відреклися Вашої віри і Вашої вірності для матері Церкви навіть під загрозою заслання або небезпеки самого життя. Бо як це Вам відомо – іде про скарб укритий в ріллі, що, найшовши його, чоловік "укриває і радуваний іде та продає все, що має, а купує⁴⁹ ріллю"/Мт. 13,44/. Пригадайте собі, що сам Божий Спаситель сказав у Євангелії: "Хто любить батька або матір більше, як мене, не є мене гідний, і хто любить сина або доньку понад мене, не є мене гідний. І хто не візьме свого хреста та не йде за мною, не є мене гідний. Хто найде свою душу, стратить її, а хто стратить свою душу задля мене, найде її". До цих Божих слів треба додати ось такі слова апостола поган: "Вірне слово, коли ми співумерли, будемо також співжити. Коли видержимо, будемо співволодіти, коли ми Його відречемося, і він нас відречеться; коли ми не вірні, він залишиться вірний, бо він сам себе не може відректися"/ІІ.Тим. 2,11 і д./.

Уважаємо, Дорогі Браття, що отсього Нашого батьківського напимнення не можемо завершити й закінчити ніяким кращим способом, як ось-якими напимненнями того самого апостола поган: "Чувайте, стійте у вірі, поступайте мужньо, кріпиться"/І.Кор.ХVІ,13/."Повинуйтеся вашим наставникам"/Євр.13,17/, єпископам і священникам, у всьому, що вони Вам приказують для Нашого спасення по приписам Церкви. Тим же ж усім, що якимнебудь способом напосідаються на Вашу віру, ціпко опирайтеся, "дбайливі за те, щоб зберегти єдність духа, змагаючи до миру. Одно тіло й один дух, так як ви покликані в одній надії вашого призначення"/Еф.ІV, 3-4/. Посеред смутку і горя всі Ви пам'ятайте, що "терпіння цього часу не є до порівняння з майбутньою славою, що в нас виявиться"/Рим.8,18/."Але Господь є вірний, Він скріпить вас і збереже від злого" /ІІ.Солун.ІІІ,3/.

У повній надії на майбутнє, щоб Ви могли кріпко і радо відповісти отсим Нашим напiмненням при натхненнi i допомi Божої ласки, бажаемо Вам вiд Батька всього милосердя та Бога всякої радости /пор. II. Кор. 1, 3/ кращих та спокiйнiших часiв, i за них щиро молимося.

На завдаток небесних дарiв та на свiдоцтво Нашої прихильности щирою душею удiлюемо покищо як Вам, Всечеснi Браття, кожному зокрема, так теж Вашим стадам, а передовсiм єпископам, священникам та всiм вiрним Української Церкви

АПОСТОЛЬСЬКЕ БЛАГОСЛОВЕНСТВО.

Дано в Римi при св. Петрi
дня 23. місяця грудня року 1945

**НАШОГО ПОНТИФІКАТУ РОКУ СЬОМОГО
П І Й П А П А ХІІ.**